

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto

Lausunto

VN/10580/2019

2.7.2020

Valtiovarainministeriölle

Viite: Lausuntopyyntö 18.6.2020 - VM111:00/2019

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi tuloverolain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta esitysluonnoksesta. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yhtiöoikeudellinen kotipaikka. Esityksen perusteluissa on asianmukaisesti tunnistettu, että yhteisön kotipaikka voidaan eri alojen lainsäädännössä (tässä erityisesti vero- ja yhtiö-lainsäädäntö) määritellä eri perustein. Perusteluissa on myös pääosin selkeästi ja riittävän kattavasti selostettu yhtiölainsäädäntöön perustuvaa yhtiöoikeudellisen kotipaikan sääntelyä ja lainvalintaa, sekä EU-tuomioistuimen sijoittautumisvapautta koskevaa oikeuskäytäntöä. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota seuraavaan esitysluonnoksen kohdassa 2.5.2 (s. 9) todettuun:

”Yhtiöjärjestyksessä on mainittava yhtiön kotipaikkana oleva Suomen kunta. Yhtiö voi harjoittaa toimintaansa usean kunnan alueella ja myös ulkomailla, mutta sen kotipaikka voi olla vain yhdessä Suomen kunnassa. Kotipaikka on periaatteessa täysin valinnanvarainen. Paikaksi tulisi kuitenkin yleensä valita kunta, jossa yhtiön keskushallinto eli yleensä pääkonttori sijaitsee tai jossa hallitus tavallisesti kokoontuu, tai se paikka-kunta, josta käsin toimitusjohtaja toimii.”

Osakeyhtiölaista ja oikeuskäytännöstä ei voida johtaa edellä esitettyä vaatimusta, vaan lain mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan täysin vapaasti valita kotipaikkana oleva Suomen kunta, jolla ei tarvitse olla liittymäkohtaa yhtiön käytännössä harjoittamaan toimintaan eikä yhtiön hallintoon. Osakeyhtiölaissa yhtiön kotipaikalla on merkitystä lähinnä yhtiökokouksen pitopaikan ja yhtiötä koskevan oikeudenkäynnin oikeuspaikan kannalta.

Oikeusministeriö ehdottaa, että esitysluonnoksen 2.5.2 kohdan ensimmäisen kappaleen viimeinen virke poistetaan tai muutetaan esimerkiksi seuraavasti: ”Käytännössä yhtiöjärjestyksessä mainittava kotipaikka on yleensä kunta, jossa yhtiön pääkonttori sijaitsee. Toisaalta osakeyhtiölaissa ei säädetä pääkonttorin sijainnista, joten se voi olla myös muussa Suomen

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

kunnassa tai ulkomailla.” Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, ettei ehdotuksessa ole käsitelty muiden yhteisöjen kuin osakeyhtiön kotipaikkaa koskevaa yhteisöläinsäädäntöä. Esimerkiksi osuuskunnan kotipaikkaa koskeva osuuskuntalain sääntely vastaa osakeyhtiölakia.

Tosiasiallisen johtopaikan rekisteröinti kaupparekisteriin. Esitysluonnoksen perustelujen valossa (s. 18 alussa) on jossain määrin epäselvää, miten elinkeinon harjoittamisoikeutta koskevassa elinkeinolaissa on otettu huomioon se, että ETA-valtion lainsäädännön mukaisesti perustetun ulkomaisen elinkeinonharjoittajan pääkonttori tai päätoimipaikka olisi Suomessa. Tämä on ymmärrettävä sikäli, ettei pääkonttorin tai päätoimipaikan kriteerien arvioinnilla ole ollut elinkeinon harjoittamisoikeuden kannalta itsenäistä merkitystä (rekisteröintivelvollisuus on määräytynyt lähinnä kiinteää toimipaikkaa ja liike- tai ammattitoimintaa koskevien kriteerien perusteella).

Koska yhteisö- ja kaupparekisterilainsäädännössä ei säädetä pääkonttorin tai päätoimipaikan sijainnista eikä elinkeinolain 2 §:ssä oteta kantaa siihen, mikä on Suomessa harjoitetun toiminnan merkitys ulkomaisen yhteisön elinkeinotoiminnan kokonaisuuden kannalta, voinee jo nykyisin olla käytännössä mahdollista, että ulkomaisen elinkeinonharjoittajan päätoimipaikka tai pääkonttori rekisteröidään sivuliikkeeksi Suomeen. Toisaalta perustelujen mukaan nykyisen elinkeinolain sivuliikkeen määritelmän ei voida sellaisenaan katsoa kattavan ulkomaisen yhteisön tosiasiallista johtopaikkaa (sanottu liittyyne erityisesti tilanteisiin, joissa tosiasiallisen johtamisen lisäksi Suomessa ei harjoiteta varsinaista yhtiön liiketoimintaa).

Esitysluonnoksella elinkeinolain sivuliikkeen määritelmä laajennettaisiin kattamaan myös ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitseva tuloverolain (1535/1992) 9 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 8 momentin mukainen tosiasiallinen johtopaikka. Viitatus tuloverolain säännöksen mukaan tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee paikassa, jossa yhteisön tärkeimmät ylintä päivitäistä johtamista koskevat päätökset tehdään. Muutoksen myötä elinkeinolain sivuliikkeen määritelmä kattaisi aiemmasta poiketen myös sellaisen Suomessa tapahtuvan ulkomaista yhteisöä koskevan toiminnan, johon ei välttämättä liity sellaista ulkoapäin havaittavaa selkeää ja kiinteää liikkeen- tai ammatinharjoittamista, jonka yhteydessä on (mm. kolmansien oikeuksien suojaamiseksi) jo voimassa olevassa lainsäädännössä edellytetty sivuliikettä koskevien tietojen ja edustajan ilmoittamista kaupparekisteriin.

Kun esityksellä lisättäisiin elinkeinolakiin verotuksellista tarkoitusta palveleva määritelmä ja kaupparekisteriin merkittäisiin tätä tarkoitusta varten sivuliike myös ulkomaisen elinkeinonharjoittajan (verotuksellisen) tosiasiallisen johtopaikan perusteella, voi kaupparekisteritietojen perusteella käydä nykyistä epäselvemmäksi, minkälainen liityntä rekisteriin merkityllä ulkomaisella elinkeinonharjoittajalla on Suomeen. Esityksen perusteluissa on tältä osin nimenomaisesti todettu, ettei sivuliikkeen rekisteröintiperustetta rekisteröitäisi kaupparekisteriin, mutta perustamisilmoituksella tai sen liitelomakkeilla yhteisön tulisi ilmoittaa, jos se katsoo tosiasiallisen johtopaikan sijaitsevan Suomessa. Mainittu perustamisilmoituksella tai sen liitelomakkeilla annettu tieto lienee tarkoitus toimittaa Verohallinnolle ulkomaisen yhteisön verotuksen toimittamista varten, vaikka tästä ei ehdotuksessa erikseen säädetä.

Edellä mainituilla seikoilla ei sinänsä ole suoraan vaikutusta oikeusministeriön toimialaan kuuluvan yhteisölainsäädännön soveltamisen kannalta. Oikeusministeriön mielestä ehdotuksen jatkovalmistelussa olisi kuitenkin hyödyllistä arvioida, ja tarvittaessa ainakin lakiehdotuksen perusteluissa tai vaikutusarviossa tarkemmin kuvata tosiasiallisen johtopaikan perusteella tehtävän rekisterimerkinnän tarkoitusta (esim. vero-oikeudellinen vs. elinkeino-oikeudellinen tarkoitus) ja oikeusvaikutuksia. Samalla voi olla perusteltua kiinnittää huomiota myös siihen, että yhtiö-, kaupparekisteri- ja elinkeinonlainsäädännössä tarkoitettun yhtiön tai sivuliikkeen rekisteröinnin tarkoituksen ja oikeusvaikutuksien ohella myös rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnin seuraamukset (mahdollisesti myös viranomaisten toimivaltuudet) voivat poiketa vero-oikeudellista tarkoitusta tehtävistä rekisterimerkinnöistä. Pidemmällä tähtäimellä merkitystä voi olla myös sillä, että ehdotuksen mukaisessa järjestelyssä tietojen rekisteröimisestä ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat pääasiassa kaupparekisteriä pitävälle Patentti- ja rekisterihallitukselle, kun taas tietojen hyödyntäjänä olisi Verohallinto. Aikaisemmasta viranomaisten keskusrekisterien valmistelusta saadut kokemukset osoittavat, että tällainen järjestely voi olla vaikea mm. rekisterin pitkäjänteisen kehittämisen sekä rahoituksen kohdistamisen ja läpinäkyvyyden kannalta.

Jos esitysluonnoksessa ehdotettua ratkaisua pidetään edellä mainitut seikatkin huomioon ottaen perusteltuna, voi jatkovalmistelussa olla tarpeen pohtia myös ”sivuliike”-termin korvaamista elinkeinolaissa esimerkiksi yleisemmällä, ja kaikkiin tilanteisiin neutraalisti soveltuvalla termillä (esimerkiksi ”ulkomaisen elinkeinonharjoittajan toimipaikka Suomessa”).

Osastopäällikkö

Antti T. Leinonen

Lainsäädäntöneuvos

Markus Tervonen

